

TULEVAISUUS. NYT

Museoalan Teemapäivät 22.–23.9.2016

KOOSTE ILTAKAHVIKESKUSTELUISTA

Torstai 22.9.2016 Kulttuuritalo, Kitchen

4. Suomi 100 - Sateenkaaren väreissä, Suomen historian sateenkaariraita

Aiheeseen johdattelevat toiminnanjohtaja Rita Paqvalén (Kulttuuria kaikille-palvelu) ja asiantuntija Katriina Rosavaara (Helsingin kaupunki)

Miltä suomalainen yhteiskunta ja taidekenttä näyttävät, kun niitä lähestyy seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmat huomioiden – ei erillisenä ilmiönä vaan osana suurta yhteistä kertomusta? Suomen historian sateenkaari-raidat -kahvipöytäkeskustelussa käydään läpi kiinnostavia esimerkkejä siitä, miten museot voivat omalla toiminnallaan purkaa hiljaisuuden ja itsesensuurin kulttuuria, korjata aikaisempia vinoutumia ja luoda omista lähtökohdistaan moniäänisempää ja yhdenvertaisempaa kertomusta Suomen historiasta. Suomi 100 – Sateenkaaren väreissä: <http://seta.fi/suomi100/fi/koti/>

Kahvipöytäkeskustelussa käsiteltiin miten LHBTIQ-sisältöjä voisi tulevaisuudessa huomioida paremmin museoiden toiminnassa. Keskusteluun osallistui eri museoiden edustajia, jotka pohtivat ongelmaa omien museoidensa näkökulmasta. Aiheen taustalla oli Kulttuuria kaikille-palvelun yhteistyö Helsingin kaupungin ja Setan kanssa Suomi 100-vuotta juhluvuoden puitteissa. Seta ja Kulttuuria kaikille ovat yhteistyössä miettineet tapoja tuoda sateenkaari-ajattelua osaksi juhluvuotta ja pyrkineet käyttämään tilaisuuden tarjota työkaluja ja haastaa ajattelemaan vähemmistö-näkökulmaa. Kulttuuria kaikille tarjoaa mielellään taustaa, työkaluja, konsultointia ja asiantuntija-vierailuja LHBTIQ-sisällöstä kiinnostuneille museoille ja kannustaa tutustumaan palvelun verkkosivuihin.

Yleinen viesti museoilta oli, että työtä aiheen saralla ollaan tekemässä, ja että LHBTIQ-sisältö olisi tärkeää saada osaksi kaikkea museoiden toimintaa. Useimmat olivat jo huomioineet aihetta toiminnassaan ja ovat suunnittelemassa näyttelyitä, jotka ottavat osaksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistö-näkökulmia.

Keskustelussa pohdittiin yhdessä museoiden suunnitelmia ja niiden herättämiä kysymyksiä. Kiinnostavaksi nousi Apteekkimuseon kohdalla nähdä homouteen sairautena ja sen lääkintään ja diagnosointiin liittyvää aineistoa. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu esineiden vaikea löytäminen. Vaikka Pride-tyylistä materiaalia on paljon, on LHBTIQ-ihmisten arkeen liittyviä esineitä ja tarinoita hankala löytää. Kuitenkin juuri nämä aukkokohtat voisivat kertoa jo paljon.

Kansallismuseo keskeisenä auktoriteettinä ja kansallisen kertomuksen kertojana olisi

avainasemassa saamaan moniäänisyyttä esille. Aineistoja ei välttämättä olisi pakko alleviivata vaan esineet voisivat kertoa itse omaa tarinansa, kuten Helsingin kaupunginmuseon Museum of Broken Relationships-näyttely on osoittanut. Keskustelu kääntyy ullaolta löytyneisiin kahden miehen sodanaikaiseen kirjeenvaihtoon, ja huomautetaan, että koska Suomi 100-vuotta juhlinnassa sotahistoria on keskeinen, voisi myös tätä puolta huomioida.

Seurasaaren kohdalla puitteet muodostaa pysyvä perusnäyttely. LHBTIQ-näkökulman tuonnin keskeisin muoto olisi opastus, ja paikkoihin liittyvien tarinoiden kerronta. Ongelmaksi nousee jälleen luotettavan aineiston vähyys. Aiheesta ei tulisi tehdä ns. viherpesua vaan sen tulisi olla luonnollinen osa opastusta. Opas voisi kiinnittää vierailijoiden huomion juuri siihen, että historia ei ole huomioinut kaikkea. Seurasaari, kuten useat muut museot, on konstruktio ja kertoo osaltaan kansallista tarinaa, mikä tuo

mukanaan vastuuta.

Työväenmuseo Werstas on jo järjestänyt näyttelytoimintaa ja aineiston keruuta aiheeseen liittyen. Suurimmaksi haasteeksi on noussut kokoelmien kartoitus ja hallinta. Ongelmana herkän aiheen kohdalla on luoda luottamus-suhde ihmisiin. Hyvä informointi kentällä olisi keskeistä aineiston keräämiselle ja tämä taas vie aikaa.

Helsingin kaupunginmuseo pyrki laajemmin osallistamaan erilaisia museokävijöitä, ja turvallisen ilmapiirin luominen tälle on yksi haasteista. Myös tiiviimpi osallistuminen esim. Pride tapahtumassa olisi mahdollinen tulevaisuuden projekti. Vantaan kaupunginmuseo on mukana Rakkauden tiloja-hankkeessa, jossa aiotaan katsoa Suomen historiaa myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta. Wäinö Aaltosen museo taas toi esiin laajemman perhe-käsityksen edustamisen. Turun museo nosti esiin moniäänisyyden löytämisen vaikeuden rikkaasta ja historiallisesti laajasta kokoelmasta. Vantaan museo kiinnitti huomion hienotunteisuuden merkitykseen siinä, että esitetään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen arkea kaikkia kunnioittaen.

Loppupäätelmänä oli, että museot voisivat tuoda selvemmin esiin oman konstruoidun luonteensa. Kritiikkiä ei pitäisi ulkoistaa ja erilaisten näkökulmien olemassaoloa tulisi aktiivisesti painottaa. Koska museotoiminta perustuu aina joihinkin arvoihin, tulisi nämä arvot tiedostaa ja samalla niitä tulisi kriittisesti arvioida.

Keskustelussa myös painotetaan, että LHBTIQ ei ole vain nykypäivän ilmiö vaan erilaisia seksuaalisia suuntauksia ollut aina. Niistä on tiedetty, mutta aktiivisesti vaiettu ja ne on jätetty huomioimatta historiankirjoituksessa. Homoseksuaalisuus oli pitkään kriminalisoitu ja sukupuolen ja seksuaalisten suuntauksien määrittelyssä ja arvottamisessa on kyse yhteiskunnan rajanvedoista ja vallitsevista arvoista.

Tärkeintä LHBTIQ:n kannalta olisi pienet valinnat arkisessa työssä, avoimuus ja se, että ei yksioikoisesti oletta asioita vaan annetaan ääni erilaisille arvoille. Arkiset teot ovat tässä kaikista radikaaleimpia. Keskeistä olisi ottaa huomioon marginaaliset kohderyhmät ja kuunnella ja huomioida ympäröivän yhteiskunnan muutokset. Aukkojen näkyviin kirjoittaminen ja huomion kiinnittäminen siihen, että kokoelmat ovat aina epätasasuhteisia olisi jo alku. Suurimpia haasteita nykypäivän osalta on kokoelmien kartuttaminen. Erilaisten museoesineiden vanhoja tulkintoja voisi putkaa ja niitä lukea uudelleen. Ennen kaikkea tulisi välttää tilannetta, jossa LHBT sisältö on syrjässä omana erillisenä osanaan eikä osana kaikkea muuta museotoimintaa.

Koosteen kirjoittaja: Eeva-Miina Savolainen, Helsingin yliopisto